

3. Чернооченко С.І. Цивільний процес: 2-ге вид, перероб. та доп.: Навч. посіб. – К.: Центрнавчальної літератури, 2005. – С. 155.

4. Треушников М.К. Гражданский процесс: Учебник / Под. ред. М.К. Треушникова. – М.:ООО “Городец-издат”, 2003. – С. 31. 7. Громошина Н.А. Приказное производство // Гражданское процессуальное право: Учебник / Под. ред. М.С. Шакарян. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2004. – С. 297.

5. Практика розгляду судами цивільних справ у наказному провадженні / Офіційний Інтернет-сайт Верховного Суду України: www.scourt.gov.ua

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ УЧАСТІ ТРЕТІХ ОСОБИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Пузиревська Карина Володимирівна

*студентка юридичного факультету
ДВНЗ «Національний Гірничий Університет»*

У справах позовного провадження завжди є дві сторони. Проте, є випадки, коли в результаті справи заінтересована ще одна особа, яка не є ні позивачем, ні відповідачем. Цю особу процесуальний закон називає третьою. Вона має самостійний, особливий інтерес. Цей інтерес полягає в тому, що рішення суду по спору між позивачем і відповідачем так чи інакше впливає на права третьої особи. Щоб захистити свої права, третя особа повинна взяти участь у процесі.

Треті особи – це особи, які беруть участь у справі, вступають або залучаються до розпочатого процесу, мають певну заінтересованість в результаті справи, оскільки рішення може вплинути на їх права і обов'язки.

Характерні риси третіх осіб:

1) Дані суб'єкти віднесені законом до осіб, які беруть участь у справі, що визначає їх правове положення і сукупність прав;

2) Треті особи мають певний ступінь заінтересованості в результаті справи;

3) Рішення по справі має значення для третіх осіб, але це значення залежить від їх виду;

4) Треті особи вступають або залучаються в розпочатий цивільний процес;

За ступенем заінтересованості в результаті справи розрізняються треті особи: а) які заявляють самостійні вимоги; б) які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору

Якщо порівнювати характер юридичної заінтересованості третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, і третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог, то можна сказати, що різниця в юридичному інтересі цих двох видів третіх осіб по відношенню до спору полягає в тому, що третя особа, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, має стосовно предмета спору безпосередній юридичний інтерес, оскільки вона є суб'єктом

спірного матеріального правовідношення(або вважає себе таким),а третя особа без самостійних вимог має стосовно предмета спору непрямий юридичний інтерес,оскільки не є суб'єктом спірного матеріального правовідношення,перебуває з однією із сторін в процесі в таких матеріальних правовідносинах,які можуть змінитися в результаті ухваленого рішення суду в спорі між сторонами

Участь третіх осіб в цивільному процесі забезпечує більш швидкий розгляд справи. Завдяки участі в справі третіх осіб відбувається більш повна концентрація доказового матеріалу,що допомагає не тільки захисту прав третіх осіб,але і правильного розгляду розпочатої за ініціативою первісного позивача цивільної справи в цілому. Неучасть в справі третьої особи,заінтересованої в вирішенні спору,призводить не тільки до порушення прав цієї особи,але і до помилок в дослідженні фактичних обставин справи

Участь третіх осіб у цивільному процесі є важливою гарантією для захисту прав громадян і організацій,ефективним засобом судового захисту прав громадян і організацій,ефективним засобом судового захисту прав і охоронюваних законом інтересів,проголошених в ст.55 Конституції України. Використання цього інституту в судовій практиці показує його ефективність і надійність як процесуальної форми участі у процесі громадян і організацій,що в той же час не виключає подальшого вдосконалення цього механізму судового захисту.

Треті особи,які заявляють самостійні вимоги – це такі учасники процесу які вступають в уже розпочатий процес шляхом пред'явлення позову для захисту самостійних прав на предмет спору,

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, можуть виявити бажання не вступати в цивільний процес між сторонами, а ініціювати свою цивільну справу, пред'явивши цивільну позовну заяву до тієї сторони, на чю користь ухвалене позитивне рішення суду, в результаті чого ця сторона порушила чи поставила під загрозу їхні права та інтереси.

З вищевказаного треба виділити особливості, притаманні третім особам, які заявляють вимоги щодо предмета спору: по-перше, зазначені особи втручаються у вже порушений цивільний процес; по-друге, треті особи з самостійними вимогами пред'являють свої цивільні вимоги в спорі, який вже розпочався.

Треба наголосити, що законодавцем вказано на обов'язок суду про проведення розгляду цивільної справи з її початку, коли до цивільного процесу вступають треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.

Задоволення цивільного позову таких осіб має повністю або частково виключати задоволення вимог позивача до відповідача.

Значущим є арсенал процесуальних прав та обов'язків, якими наділені треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. Істотним є той факт, що ці особи мають всі права та обов'язки позивача без жодних винятків та застережень. Паритетність їх процесуальних прав у цивільному процесі пояснюється зробленим законодавцем припущенням, що треті особи з самостійними вимогами щодо предмета спору є суб'єктами спірного права.

Але треба відрізнити поняття цивільного позивача та третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. Так, в інтересах позивача розпочинається провадження у цивільній справі, а зазначені треті особи завжди втручаються у вже порушений цивільний процес.

У разі вступу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, розгляд цивільної справи починається спочатку. Це можна розуміти таким чином, що суд при розгляді цивільної справи не має права відмовити третій особі з самостійними вимогами щодо предмета спору у її бажанні повернути розгляд цивільної справи до її відправного моменту, оскільки закон не дає в цьому випадку суду право вибору, а натякає тільки на одну ймовірну процесуальну дію у вигляді задоволення так би мовити "у безвідмовному клопотанні".

Окрім третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, є також інший вид осіб — треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Рівень заінтересованості у різних осіб різний.

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору

Третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, можна визначити як суб'єктів цивільно-процесуальних відносин, які входять у цивільний процес на стороні або позивача, або відповідача у вже розпочату цивільну справу з метою захисту своїх суб'єктивних прав, свобод та інтересів у сфері цивільно-правових відносин.

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: по-перше, мають право за наявності бажання увійти в цивільну справу в суді першої інстанції до ухвалення судом рішення; по-друге, вони можуть бути залученими до участі у цивільному процесі за вмотивованим клопотанням сторін у справі, інших осіб, які беруть участь у справі, чи за ініціативою суду.

З огляду на це, третіх осіб без самостійних вимог можливо поділити на осіб, які вступають у цивільний процес самостійно, та які залучаються до участі у цивільній справі.

Одна й та сама третя особа, яка не заявляє вимог щодо предмета спору, може брати участь у цивільному процесі тільки на одній стороні.

Цей вид третіх осіб не є суб'єктом спірного правовідношення. Тобто між третьою особою, яка не заявляє вимог щодо предмета позову, і протилежною стороною немає матеріально-правових відносин. Стимулом до участі у цивільному процесі зазначеного виду третіх осіб є юридична заінтересованість в цивільній справі.

Заінтересованість третіх осіб без самостійних вимог щодо результатів розгляду судом цивільної справи між сторонами визначається тим, що ухвалене судом у цивільному процесі рішення може вплинути на їх права або обов'язки щодо однієї зі сторін.

Метою безпосередньої участі у розгляді цивільної справи третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, є їх допомога при обстоюванні інтересів та захисту прав тієї особи, на стороні якої вони беруть участь при розгляді цивільної справи, та унеможливлення процесуальними

засобами ухвалення для сторони такого рішення суду, яке для третьої особи, яка не заявляє вимог щодо предмета спору, буде мати значення.

Однак необхідно враховувати, що виходячи зі змісту принципів диспозитивності і змагальності цивільного процесу, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, може виявити бажання не брати участь у розгляді цивільної справи. Знаходження в цивільному процесі третьої особи з самостійними вимогами надає можливість встановити суду всебічно, об'єктивно та у повному обсязі всі дійсні обставини справи та головне — сприяння суду в ухваленні законного та обґрунтованого рішення у цивільній справі.

Заява такої третьої особи не оплачується судовим збором.

Вступ в цивільний процес третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, не зобов'язує суд при розгляді цивільної справи повертатись до її початку.

Достатньо суттєвою різницею між третіми особами, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, та особами з самостійними вимогами є підхід законодавця у наданні останнім ширших процесуальних прав в цивільному процесі.

Треті особи без самостійних вимог щодо предмета спору не мають процесуального права вимагати в суду повторення для них особисто процесуальних дій, що були здійснені в цивільному процесі сторонами й іншими особами, які беруть участь у справі, до їх вступу у розгляд цивільної справи.

Законодавцем передбачено, що сторона, в якій за рішенням суду виникне право заявити вимогу до третьої особи або до якої у такому випадку може заявити вимогу сама третя особа, зобов'язана повідомити суд про цю третю особу.

Однак необхідно враховувати, що як цивільний позивач, так і цивільний відповідач можуть не знати про існування таких третіх осіб, місця їх перебування чи знаходження.

Також щодо виконання вищезазначених вимог процесуального закону можуть мати місце переслідування деяких інших цілей сторонами: сторони в цивільному процесі можуть бути зацікавлені в тому, щоб така особа взагалі не брала участі в цивільній справі, та на підставі цього будуть намагатися уникнути виконання такого обов'язку.

Заява про залучення третьої особи до розгляду цивільної справи повинна мати відповідну форму. В цій заяві повинно бути зазначено ім'я (найменування) третьої особи, яка залучається до розгляду справи.

До того ж, на заявника покладається обов'язок зазначити місце проживання (перебування) або місцезнаходження такої третьої особи, оскільки суд, у провадженні якого знаходиться відповідна цивільна справа, повинен знати точну адресу особи для уникнення затягування розгляду цивільної справи та, відповідно, порушення встановлених законодавцем процесуальних строків її вирішення.

Також у заяві до суду) заявнику потрібно розкрити її суть, а саме підстави залучення такої третьої особи до розгляду цивільної справи. Це є головним критерієм складання заяви, оскільки суд повинен розуміти, чи необхідно взагалі цю особу залучати до розгляду цивільної справи, чи не помиляється особа, яка подала таку заяву, щодо доцільності такого залучення.

Суд, який розглядає відповідну цивільну справу, спрямовує на адресу третьої особи копію заяви про її залучення. Окрім того, суд у своєму листі до такої третьої особи роз'яснює їй, що вона має право заявити про свою участь у розгляді цивільної справи.

З цього можливо зробити висновок, що третя особа наділена правом вибору щодо взяття участі у розгляді цивільної справи або відмови від цього. Копія заяви надсилається особам, які беруть участь у розгляді цивільної справи. У випадку ненадходження від третьої особи повідомлення про згоду на взяття участі у розгляді цивільної справи, така справа розглядається без неї.

На практиці відбувається ситуація, коли у цивільному процесі особи, які беруть участь у розгляді цивільної справи, заперечують проти залучення або допуску третьої особи до участі в цивільній справі. В такому разі вони фактично виступають проти того інтересу, який мала захищати у цивільному процесі така третя особа. Отже, у такій ситуації у справі останнє слово залишається за судом.

Законодавець зобов'язує суд надати питанню про залучення або допуск до участі в цивільній справі третьої особи закону форму у вигляді відповідного процесуального документу — ухвали суду. Однак у разі суперечностей позиції у цивільній справі осіб, які беруть участь у її розгляді, суду необхідно навести відповідні мотиви такої ухвали з зазначенням, чому саме такого висновку дійшов суд.

При розгляді цивільної справи може виявитись, що третя особа без самостійних вимог щодо предмета спору залучена помилково. В такому разі вірним буде постановлення судом ухвали, якою буде звільнено таку третю особу від участі у цивільному процесі. У тому випадку, якщо суд дійде висновку, що достатнім буде просто не закликати таку особу до розгляду цивільного позову та не повідомляти її про час слухання справи, такі дії можуть стати основою скасування рішення суду першої інстанції вищестоящими судами.

Список використаних джерел:

1. Цивільно –Процесуальний кодекс
  2. Цивільний процес України Васильєв С. В 2013 р.(Глава.6 Треті особи в цивільному процесі)
  3. Науково-практичний коментар до ЦПК України, К.
  4. Ярков В.В., Цивільний процес, Підручник, К., вид. Волтерс Клувер, 2004
- Науковий керівник:** к.ю.н., доцент кафедри цивільного та господарського права Трофименко Ніна Сергіївна